

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 30 kr.,
za pol leta pa 1 gold. 30 kr. nov. dn.

Tečaj III. V Ljubljani 15. septembra 1863. List 18.

ODGOJNIKU.

voje delo je težkó;
Križem rok ne smeš deržati,
Dobro moraš se vkvarjati,
Da poneslo se ti bo.

Ternje zemlja le rodi,
Setev redko dobro klije,
Mala ta pa še pognjuje,
Al' jo suša posmodí.

Ternje puli iz sereá,
Žlahrne sádi vanj čutila —
Take, da hudobna sila
Jih ne bode zmagala.

Sam pa kaži tudi vse,
Kar zahtevaš, ker podira
Se, kar zgled ti ne podpira;
Plod brez solnca ne cvetè.

Slasti večje v sercu ni,
Če za ljubo domovino
Dobro kojil si mladino,
Vstvaril raj prihodnjih dni.

Jakoslav.

Šola in dom. *)

Dobre šole se dandanašnji visoko čislajo po vseh deželah in v vseh stanovih, ker bistrijo um za razne okoljsčine človeškega življenja, in požlahtnujejo tudi serce. Vsakdanje življenje nam dovolj kaže, kako koristno je, da vsaj brati in pisati zna ne samo bogatin, temuč in še boljše tudi siromak, ker vsakdo ima stati na svojih nogah po vodilu: „Pomagaj si sam, in pomagal ti bode tudi Bog“, ali z drugimi besedami: „Moli in delaj!“ V šoli se morajo vcepiti mladini zlahtne mladike spoznanja božjega in posvetne omike, ker se ravno v šoli pripravlja mladi um in mehko serce za nebeške in zemeljske znanosti, da doseže človek svoj dvojni namen za nebesa, našo večno domovino po svetem nauku Kristusovem, in za zemljo, našo začasno domovino v tem kratkem življenji. Šola pa more postaviti le podlago za daljše lastno izobraževanje človeka, zatoorej nam se ponujajo bukve, iz katerih bi naj serkal med nebeških in posvetnih znanost šoli že odrastli mladeneč ali devica; kdor torej po opravljeni šoli zanemarja šolske nauke, bode le malo koristi imel od šole, in ostane nevednež na škodo in sramoto sam sebi, drugim pa na nadlogo.

Starši imajo sveto nalogo od Boga, da lepo redijo svoje otroke, in ker sami vsega ne morejo in večidel tudi ne znajo opraviti, zato jih ravno šola dobrotljivo podpira, ktero pomoč bi morali hvaležno spoznati in sprejeti, kar bodo s tem naj spešnije storili, če ljube otročiče pridno v šolo pošiljajo, in vse to tudi doma storijo, kar dobre in blage učiteljeve nauke podpira, kajti šola in dom sta dve roki, ki le vzajemno kaj verlega opraviti zamorete. Kdor tedaj pošilja svojo dečo rajše na pašo, kakor v šolo, tisti bolj ljubi svojo živino, kakor otroke, ki so mu od Boga izročeni za to, da iz njih zredí pobožne kristijane in dobre državljane. Kdor pa domá iz nevednosti ali iz hude volje ne podpira šole, tisti je enak človeku, kateri podira veselo rasteče cepljenke, da mu potem poženejo le divjaki še nekoliko iz korenin; koliko sadja bode dobil iz takega drevja, vsak lahko sam spozná.

Za vsak narod je njegov domači jezik orodje, s katerim si

---

*) Iz letnega poročila glavne šole v Brežcah.

stavi hram dušnega in telesnega razvitka, zato ljubi vsak pošten človek pred vsem svoj materinski jezik, vsak drugi jezik pa spoštuje, ker so vsi jeziki dar božje previdnosti in vredni enakega spoštovanja. Tudi mi Slovenci imamo že dosti lepih pobožnih in posvetnih bukev za poljedelce, vinorejce, bčelarje, obertnike in druge stanovce. Sezite tedaj po njih vi mladenči in device, ki ste že šoli odrasli, da pridemo enkrat vsi v svete nebesa, in da se nam bode dobro godilo na zemlji. Vsak dan pa premišlujemo zlate besede slovenskega pevca:

„Prebrisana glava in pridne rokē

So boljše bogastvo, kot zlate gorē.“

Praktična slovensko-nemška gramatika.

(Dalje.)

Pod št. 1. navedene so vaje imen, pod št. 2. pa vaje osebnih zaimen. „Starši je ne ljubijo“ je nikavni stavek, tedaj stati mora osebno zaimo v 2. sklonu. „Jo kaznujejo“ je nepravilno. Kadar stoji osebno zaimo prvo v stavku, jemlje se dolgejša oblika, ali pa se postavlja osebno zaimo za kakšno daljšo naglašeno besedo; tedaj: „Njo kaznujejo“, ali pa: „Kaznujejo jo“. V stavkih pod *a.* prestavi se *vi*, v *vam* vselej z drugo osebo mn. št.; pod *b.* pa s tretjo osebo; tedaj: „Urežite mi pero: *Schneiden Sie mir die Feder*“. Povedati bi se tudi zamoglo učencem, zakaj Nemec piše *sie* — *ihnen* v pismih z veliko začetno čerko, pa da nemške slovnice *du* — *dir* pišejo tudi že v pismih z malo začetno čerko.

XIV.

II. sklon.

Drugi sklon se stavi na vprašanja: Koga? česa? in takrat žele 2. sklonu časovniki ali prilogi. Potrebujem; česa? Sramujem se; česa? i. t. d.

Delavec je vreden; česa? Lenuh je vreden; česa? Tukaj tedaj drugi sklon pomen časovnikov dopolnjuje; ali pa na vprašanje čigav? čigava? čigavo? takrat pa pomeni posest ali rojstvo.

Gramatika navede za zgled drugi sklon na vprašanje česa?

Vpraša in odgovarja se tukaj tolikrat, kolikorkrat so posamezne besede navedene.

Zastran vaj nemško-slovenskih, opomb in vaj slovensko-nemških ne moremo povedati nič novega, česar bi že ne bili povedali pri obravnavi 4. in 3. sklonu; tedaj ni treba ponavljati, toliko se more zastran teh vaj sploh reči, da so namenu tako primerne in učitelju podučevanje toliko zlajšujejo, da se more reči: Lej, gramatika vse ti ponuja, le jemaj' nikar se ne mudi. — Kaj več od sklonov govoriti, ne spada v okrožje ljudske šole. Učenik, ki se boče kaj več naučiti, kakor ravno gramatika pové, naj bere p. Metelkota, Janežiča i. t. d.; tam bo kaj več zvedil.

(Dalje prih.)

Nekaj o besedah pri pesmih.

Znano je, da se tudi petje prišteva k odgojivnim pripomočkom ljube naše mladine. Resnično, moč petja je velika in veličastna; pa tudi učiteljeva naloga je imenitna in resna v tem obziru. Zato ni vse eno, ako učitelj brez vsega premislika pesmi odločuje učencem za petje. Ako ni učitelj temu kos, dostikrat ves njegov trud le malo ali celó nič sadú ne obrodi. V pesmi je treba na to gledati, da sta učencem napev (viža) in beseda (tekst) pristojna. To pa ni še vse. V pesmi je napev telo, beseda pa duša. Za kaj naj učitelj bolj skerbi, vsaki vé, ako pomisli nekoliko navadno življenje. Zeló se vsaki moti, ako misli, da je že vse storil, če njegovi učenci nekatere pesmi poverhno, brez vsega premislika in merzlo pojó. Ako hočeš, da se bo učencev kaj prijeló, in da se bodo pri tem, kar pojó ogrevali, jim moraš, ljubi moj, besedo dobro razjasniti in poodčitati tako, kakor delaš pri vsakem drugem nauku. Ako imajo učenci pesem že prepisano ali pa v knjigi tiskano, naj jo učitelj naj prej glasno prebere, in nekteri učenci naj jo za njim še beró. Kadar jo znajo učenci prav brati, naj se jim potem pové poglobitni zapopadek ali jedro pesmi. Potem naj se jim vse nerazumljive besede in izrazi razložé, in z drugimi, bolj razumljivimi besedami nadomesté. Zraven naj jim pa učitelj tudi pové, kako naj se pri pesmi besede versté ena za drugo. Na koncu vsakega oddelka naj se učenci soznanijo z naj imenitnejšo in poglobitnejšo mislijo. Tako

naj učitelj postopa pri vsi pesmi od verste do verste. Ko jim pa že vse na drobno razloži, naj jim na zadnje še pové, kako se vežejo in skladajo posamezne, in kako se razvija naj poglavitnejša misel in vkupna tvarina. Potem naj še enkrat vse povzame in učence vadi, da morejo povedati pesem s prostimi ali nevezanimi besedami. Ako učitelj tako ravna, potem je pesem res zerno, ktero se v zemljo verže in pravi sad obrodi. Nisem pa pisal tega, da bi s tem hotel kateremu svoje misli posiliti, temuč le za to, da bi se ta reč bolj preudarjala. Nadjam se, da se bodo še drugi naši tovarši oglasili in nam povedali svoje misli, saj: „več oči več vidi“. *Govekar.*

P a š n i k.

Dolce far niente. Neki učitelj je zložil v spomin letošnjih velikih šolskih praznikov polko ali ples pod imenom: „*Dolce far niente*“; to bi se po slovenski reklo: prijetno pohajkovanje. „Tovarš“ bi rad poznal tega znamenitega možička, in če kaj bere, bi mu podal pričujoči list in pokazal tukaj v „Pašniku“ te le deteljice:

Šolske praznike naj učenik rabi za to, 1) da si nabira novih moči za novo delo; 2) da si množi, razširja in vterjuje svoje znanje, za kar mu je pri šolskem nauku časa zmanjkovalo; 3) da si pripravlja za prihodnje šolsko leto novih učilnih pomočkov, učnih načrtov, nalog, zgledov, i. t. d.; 4) da si poravná svoje domače opravila (pri gospodarstvu, družini i. t. d.); 5) da se kaj pogovori s svojimi dobrimi tovarši in 6) da se počedi (pobeli, opere) in popravi šolska izba in drugi vnanji učilni pomočki.

Recepti ali lekarski predpisi za nekatere bolnike na šolskem polji: Če te od dolgega časa glava boli, beri kako koristno knjigo ali časopis, in poprašaj po „Uč. Tovaršu“, če ga še ne poznaš; če ga pa že imaš, poglej, če so že odvit in prerezani vsi listi letošnjega tečaja. — Če ti slovensčina hudo v želodcu teži, dobi vse naj boljše slovenske slovnice, in pridno se jih uči, in kadar jih boš dobro razumel, ti bo vsa teža odjenjala. — Če te pri šolskem spraševanju rada merzlica trese, odpraviš jo s tem, če se za vsaki šolski nauk dobro pripravljaš, in kadar sam v šoli poduču-

ješ, da delaš in se obnašaš tako, kakor bi te vsi tvoji predniki vidili in poslušali. — Če se ti gerlo suši, pij raje več vode, kakor vina in drugih žganih, močnih pijač. — Če te preveč pod palcem boli, ne kadi ali ne pij smodek in tobaka. — Če ti previsoke misli v glavi rojijo in hočejo možgane mešati, se pokrivaj s kakim bolj nizkim pokrivalom, kakor do zdaj.

Šolska roba.

Po kateri versti naj se učenci učé čerke pisati. Po naj novejši metodi se priporoča za pisanje čerk tale versta:

i, u, — r, n, m, v — c, č, e, o — a; s, š, z, ž; t, l, b, d, h, k; j, g, p; f; O, C, C, E; S, S, T, F, P, R, B; L, D; I, I, H, H, G; A, K, M, V; U, L, Z.

Razdelitev števil do 10.

Vidi se pri marsikterem šolskem spraševanju, da učenci ne znajo številk do 10 razdelovati, kar je vendar podlaga vsega številstva. Ako učenci tega ne razumejo, ni čudno, da potem ne morejo hitro vediti, koliko je post. 13 in 4, 12 in 7, 24 in 5 i. t. d. Učenik naj učencem vse številke do 10 razdeluje pismeno pri tabli in naj potem to razdelitev zapiše na posebno tablico, katero naj imajo učenci vedno pred očmi, da jo rabijo, kadar je treba, post. tako le:

2.	3.	4.	5.	6.	7.
je 1 in 1.	je 1 in 2, " 2 " 1.	je 1 in 3, " 2 " 2, " 3 " 1.	je 1 in 4, " 2 " 3, " 3 " 2, " 4 " 1.	je 1 in 5, " 2 " 4, " 3 " 3, " 4 " 2, " 5 " 1.	je 1 in 6, " 2 " 5, " 3 " 4, " 4 " 3, " 5 " 2, " 6 " 1.
8.	9.	10.			
je 1 in 7, " 2 " 6, " 3 " 5, " 4 " 4, " 5 " 3, " 6 " 2, " 7 " 1.	je 1 in 8, " 2 " 7, " 3 " 6, " 4 " 5, " 5 " 4, " 6 " 3, " 7 " 2, " 8 " 1.	je 1 in 9, " 2 " 8, " 3 " 7, " 4 " 6, " 5 " 5, " 6 " 4, " 7 " 3, " 8 " 2, " 9 " 1.			

Da učenci to razdelitev bolj v spominu ohranijo, naj se je posamežno in vkup pogosto vadijo, to je, naj se deli, odjema in sošteva; post.: 6 se more razdeliti, da je 1 in 5, 2 in 4 i. t. d. Soštevajmo! 1 in 8 je 9, kako se še lahko naredi 9? kako še? . . . Ko učenci dobro poznajo vse števila do 10, naj se pa potem tudi vadijo ravno tako z drugimi števili, z deseticami, z desetnicami in enotami ob enem i. t. d.

J. Kaliger.

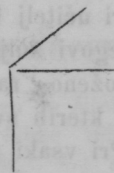
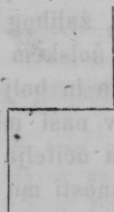
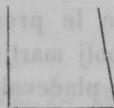
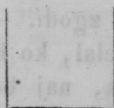
Kako se učenci vadijo pravoglasno brati.

Ni v šoli bolj neprijetno, kakor če učenci nepravoglasno berejo, to je, če tako enomerno berejo, kakor bi žago pilil. To slabo navado mora učenik že zgodaj pri naj manjših učencih stanovitno zatirati in jih vaditi, da pravoglasno berejo. To pa se zgodi, če učenik 1) vsaki berilni odstavek na tanko razloži, preden ga učenci berejo in če ga jim sam ali kak boljši učenec večkrat pravoglasno prebere; 2) če se učenci vadijo ne le brati, ampak tudi sploh govoriti pravoglasno. Tudi tu mora biti učenik sam naj prvi zgled v šoli. Če učenik sam ne govori in ne izgovarja vsake besede dobro, kako more to pri učencih tirjati? 3) Dobro je, če se učenci vadijo tudi kake besede ali stavke včas skupno izgovarjati. Učenik naj bere in izgovarja prvi, učenci pa skupno za njim; potem pa naj se zopet posamežno bere. 4) Učenci se navadijo tudi pravoglasno brati, če se kak lahek berilni odstavek, ki so ga brali, iz glave naučé in ga pravoglasno pripovedujejo.

Gorenec.

Bistroumna igrača za otroke.

Daj otroku tri enako dolge in ravne palčice, ktere naj pri končnicah vkup stavi — tako, da se delajo različni vogli, in sicer tolikrat in na toliko načinov, kolikor je le mogoče; post.:

i. t. d.

Učiteljeva sreča in nadloga.

Vsakega učitelja naj večja sreča naj bo zadovoljnost. Le tisti človek, kdor zadovoljno živi, srečno živi. Zadovoljnost je polovica srečnega in veselega življenja. Zadovoljnost stori človeka srečnega, naj ima vsega dovolj, ali naj mu pomanjkuje, naj bo vesel, ali žalostin. — Kaj pomaga človeku, če je še tako premožen in če drugi mislijo, da je srečen; če mu pa zadovoljnosti manjka, je vendar pri vsem bogastvu le revež, siromak in nesrečnež. Druga k učiteljevi sreči ravno tako potrebna lastnost, kakor zadovoljnost, je pa poterpežljivost. Po-

terpežljivost je tista prijetnodišča in močna korenina, ki mu vse težave, britkosti, zopernosti in nadloge zljajša, osladi in nekako prijetne stori, da jih ložeje in bolj zadovoljno prenašati more.

Te dve tako potrebne lastnosti si pa učitelj naj ložeje z vdanostjo v božjo voljo pridobi. Človek, ki je popolnoma vdan v božjo voljo, vse lahko prenaša, kar ga zadene, naj si bo še tako grenko in težavno.

Veselje učiteljevo pa naj bo zvesto in na tanko spolnovanje njegovih svetih in važnih dolžnosti, gorečnost in marljivost v šoli, pobožnost v cerkvi, koristno podučevanje drugih pri vsaki priliki, časni in večni blagor njegovih učencev. Njegovo naj večje veselje naj pa bo dobra in keršanska izreja mladosti, ki mu je izročena. Zatoraj naj se on pred vsem prizadeva, pri svojih učencih najpred vse nagibe k hudemu zatirati in jih z lepimi čednostmi nadomestiti. To veliko veselje si pa učitelj naj ložeje pridobi, če ga učenci ljubijo in mu zupajo. Iz tega izvirajo za učitelja nepopisljivo veseli nasledki.

Zakaj je pa vendar pri vsem tem toliko učiteljev nezadovoljnih in žalostnih? me bo marsikdo vprašal. Veliko učiteljev bi bilo prav srečnih, zadovoljnih in veselih, ko bi oni svoje kervavo zaslužene in dostikrat pičle dohodke redno in o pravem času dobivali. Pa, žalibog! to se le prereditko zgodi. — Marsikteri učitelj bi na šolskem polji bolj marljivo delal, ko bi se mu njegovi žulji bolje in bolj redno plačevali. Pa, naj bo Bogu potoženo, ravno v naši mili domovini je še nekaj takih krajev, v katerih svojega učitelja tako plačujejo, da se Bogu usmili. Pri vsaki priložnosti mu že tako pičle dohodke še kratijo, in še to malo, kar mu gre, po tri, štiri in še več let izberačiti ne more. Kravarji, ovčarji in kozarji, ki neumno živino pasejo, dobijo svoje plačilo o pravem času in redno; učitelj pa, ki se trudi in poganja za časno in večno ljudsko srečo, se mora skoraj za vsaki krajcarček tožiti in skoraj vsaki čertek med letom k sodni pomoči iskat hoditi. Pa, ko bi bil še vselej uslišan, bi še bilo. — Večkrat se prigodi, da mora učitelj pri vsem tem še kakih 20 — 30 in še po več goldinarjev zgubiti. Saj tako se godi v D... na D.... — Res je, da imajo v nekterih krajih srenjski predstojniki dolžnost, da bi učitelju denarne dohodke skupaj spravljali in mu jih redno odrahtovali; ali kako pa jih ti pobirajo? Navadno, kakor se jim ravno poljubi. Meni nič, tebi nič — če dobijo kaj, je dobro, — če ne, je pa

vse eno, — češ — saj učitelj tudi brez denarja lahko živi. Navajeni so večji del, da vsaki mesec naj več kake tri ali štiri goldinarje vsak skupaj spravi, in jih učitelju odrajta. Se vé, da to učitelju ne odverne dosti, če mora plačevati hrano, obleko in dolgé. Da bi si pa v taki stiski kako metodično knjigo, še manj pa kaki časnik napravil, mu še na misel ne pride.

Ni čudno, da po takih krajih šole nič kaj koristnega sadu ne obrodé; zakaj pri takem plačevanju zgubi marsikaka fara vso ljubezin do učitelja. Starši mu navadno nagajajo, da z lepo svojih otrok v šolo ne pošiljajo. Če pa zanemarjene starše gosposki naznani, ga pa v pričo otrok opravljajo, obrekujejo in preklinjajo, da je joj. — Otroci bi mogli angeli biti, ko bi pri takih zgledih vse ljubezni do svojega učenika ne zgubili. Še tako otroci dostikrat svojim staršem bolj verjamejo, ki jih velikokrat v slepi ljubezni napak učé, kot učitelju, če jih še bolj prav učí. Zavoljo tega otroci neradi vbogajo, in se tudi navadno nič ne učé. Tudi to, kar učitelj v šoli z velikim trudom dobrega pri otrocih obudi, v takih okoliščinah huda nevihta slabih zgledov staršev in odrasčenih domá navadno popolnoma pokončá in razruši. — Ne toži zastonj naš mili „Tovars“ zoper to bolezin; zeló zeló navarna in strašno huda je. —

(Konec prih.)

Čertice iz mojega popotnega dnevnika.

Ne mislite, ljubi bravci, da bom na dolgo in široko pripovedoval od pike do pike vse, kar človek na poti lahko vidi in ne vidi tako, kakor pripovedujejo radi nekteri romarji i. t. d.; povedal bom, pa prav kratko, le to, kar sem vidil, slišal in zraven sam mislil pri nekterih letošnjih šolskih spraševanjih na Gorenskem. Vselej me je veselilo, kadar sem mogel vloviti kako šolsko spraševanje; še bolj pa me veselí, če me doletí taka šolska sreča zdaj, ker moram našemu „Tovarsu“ popotno torbo polniti z mnogoverstnimi novicami, da jih raznaša dragim bravcem po svetu.

Pri prvem očitnem šolskem spraševanju na deželi sem bil letos v Rádolici, ki je bilo 18. pret. m. ravno na veseli rojstni god našega presvitlega cesarja. Pred spraševanjem je bila v cerkvi slovesna sv. maša, pri kateri je bila zraven c. k. vradnikov in obilno drugih pobožnih ljudi tudi vsa šolska mladost. Po sv. maši se je pričelo v šoli očitno spraševanje. Naj pred je bil na versti keršanski nauk, ktereга so učenci in učenke, ki so bili prašani, prav določno in bistro odgovarjali. Potem so brali in številili naj pred mali, za temi pa večji učenci in učenke; perve je spraševal g. učenik J. Tuma, druge

pa g. katehet V. Lah. Posebno dobro so večji učenci in učenke razlagali berilne sestavke o naturoslovji, pri katerih se je vidilo, da otroci vendar tudi bolj težke reči prav lahko razumejo, če se jim le prav razlagajo. Tudi pisanje učencev in učenk je bilo prav čedno. Po skušnji so otroci lepo zapeli cesarsko in še eno drugo pesem; na zadnje pa so v. č. g. dekan razdelili šolske darila in mladosti lepo priporočevali, kako naj se o šolskih praznikih vedejo v cerkvi, doma, drugod i. t. d. Iz slovenskega zaznamke pridnosti in napredka te šole se je vidilo, da ima ta šola tri razrede in vkup 108 vsakdanjih učencev in učenk, kateri se zraven navadnih šolskih nauk tudi učé sadjoreje, kar se pa pri spraševanju menda zavoljo prekratkega časa ni moglo pokazati. V tej šoli se je včasí tudi učila nemščina, zdaj pa ni od nemščine ne sluha, ne duha. Čudno se mi je zdelo, da pri tem spraševanju ni bilo nobenega domačega poslušavca iz mesta, ker vendar vemo, da je v Rádolici c. k. okrajna gosposka, ki šteje mnogo g. g. vradnikov, in sploh mislim, da bi mogel biti med mestnjani vendar kdo, ki bi kaj maral za domačo šolo. — Popoldne ravno ta dan je bilo pa očitno šolsko spraševanje v vasi Mošnja h, ki je pičlo uro od Rádolice; tedaj gremo urno tje. Ko pridemo v šolo, je že spraševal g. katehet J. Mrak iz keršanskega nauka, pri katerem so nekteri učenci in učenke sicer težke vprašanja, pa dobro razlagali. Potem je spraševal g. učenik J. Ukmar naj pred malec, pozneje pa večje učence in učenke, kateri so pokazali, da so se zraven branja in številkanja tudi učili nekaj iz slovnice in pravopisja. Pisanje za poskušnjo je bilo posebno marljivo pisano in izbrano. Sploh se je vidilo, da so se tisti učenci in učenke, ki so celo leto stanovitno hodili v šolo, dovolj naučili; tisti pa, se vé, ki ne hodijo redno v šolo, se nikjer ne morejo kaj prida naučiti. Na zadnje vprašajo še v. č. g. dekan, če so se otroci tudi učili kaj sadje rediti in peti; g. učenik pa pravi, da za sadjorejo ni verta, za petje pa ne dobrih ušes, in tako je bilo spraševanje končano. V. č. g. dekan so razdelili šolske darila in otrokom še marsikaj priporočili. Vsakdanjih učencev in učenk je bilo v tej šoli 103. Zaznamek pridnosti in napredka učencev in učenk je bil slovenski in tudi šolski nauki čisto slovenski. — Drugi dan potem je bilo očitno spraševanje dopoldne v Begnah, popoldne pa na Breznici ali pri novi cerkvi. Akoravno je šel zjutraj zeló dež, sva jo vendar s tovaršem Fr. berzno pomaknila v Begne, kjer se je spraševanje ravno dobro pričelo, ko sva prišla gori. Keršanski nauk so spraševali sami g. fajmošter, in sicer tako živo, spodbudljivo in ljubeznjivo, da bi se jih človek nikoli ne naveličal poslušati. Za tem so prišli na versto drugi šolski nauki, kjer se je prav lepo vidilo, da otroci niso hodili le po vsakdanji navadi v šolo, temuč da so se res kaj naučili. Prav izverstvo so brali mali in večji učenci in učenke, in so vse to prav na drobno razkladali; tudi pravopisje in slovnica se je vmes vpletala. Tudi številkanje iz glave in pismeno se je prav dobro odsedalo. Sploh se je vidilo, da sta si g. fajmošter in g. učenik A. Gogala v šoli dosti prizadevala, in ne le urila, ampak tudi spešno poučevala šolsko mladost. Iz nemškega šolskega zapisnika se je vidilo,

da je to leto hodilo v vsakdanjo šolo v treh razredih 115 učencev in učenk, in da so se v tretjem razredu tudi nekoliko učili nemščine, kar pa pri očitnem spraševanju nismo nič zapazili. Po spraševanju so otroci tudi lepo, ginljivo zapeli, in potem so se po navadi razdelile šolske darila. Popoldne smo šli eno uro dalje po prelepem gorenskem kraju na Breznico, kjer smo zopet slišali očitno šolsko spraševanje. V tesni šolski izbici je bilo zbranih 97 bistrih gorenskih glav, katere sta spraševala g. katehet J. Razboršek in g. učenik J. Medja. Nekako resno in vendar zelo ljubeznjivo se mi je zdelo pri vprašanih in odgovorih kersanskega nauka, ker se je vidilo, kako so pregrete in napolnjene nježne serce s pobožnimi čutili. Potem je veliko učencev in učenk lepo bralo, brano razkladalo in potem števililo. Kar številkanje zadene, pa se mi je zelo pretežno zdelo, posebno pa pismeno številkanje, kjer se je števililo z milijoni in z drobovi ali razdelinami; vendar pa so brihtni učenci in učenke vse te nevkretne naloge tako urno izdelovali, da se je človek mogel čuditi. Po spraševanju so učenci in učenke zapeli nekatere prav mične pesmice, katere jih je zraven g. učenika učil tudi g. katehet. Na zadnje pa so se razdelile šolske darila. Lepo se mi je zdelo, da sta bila pri tem spraševanju tudi dva kmečka moža, to je, oče župan in še nekdo drugi veljavni srenjčan. — Na večer pa sem bil še tudi tako srečen, da sem vidil velikansko drevesnico, katero so napravili ondodni fajmošter, slavno znani sadjorejec g. Lovro Pintar. Ta krasna drevesnica, ki so mi jo slavni gospod sami prav prijazno razkazovali, obsega 1000 □ sežnjev, in je v nji v naj lepšem redu okoli 10.000 mnogoverstnih in naj lepših cepljenih drevesic in neštevilne semenske zaloge. Ne daleč od te drevesnice v vasi Verbi, ravno zraven rojstne hiše slavnega pesnika dr. Prešerna pa imajo blagi gospod naj lepših murv polni vert, ki ga imenujejo murvišče. Bogata g. Pintarjeva drevesnica bode sčasoma prava zlata jama za vso Gorensko in sploh Kranjsko. Slava! —

Ker me je že „Tovars“ klical v Ljubljano, nisem mogel dalje hoditi po šolskih spraševanjih v radoljskem okraji, akoravno me je še zelo zelo mikalo. Domu pridši storim urno svoje delo, in smuk čez Savo in verh! že zopet sem bil v ponedeljk potem t. j. na sv. Jerneja dan v Cerkljah v kranjskem okraji, kjer je bilo očitno šolsko spraševanje napovedano. Tu je bila zjutraj ob 8. šolarska sv. maša, pri kateri so učenci in učenke sami brez orgel peli. Po sv. maši pa je šla vsa mladost in za njo mnogo odrasčenih ljudi, gotovo skerbnihi očetov in radovednih mater, kakor dolga procesija, v prostorno šolo. To spraševanje bo res očitno, si mislim, ker bo v pričo toliko kmečkih in gosposkih poslušavcev. Ko pridejo v. č. g. dekan, se prične spraševanje. Naj pred sta spraševala kersanski nauk gospoda kateheta J. Alijančič in P. Vartol; iz gladkih in razumnih odgovorov učencev in učenk se je lahko posnelo, da se tukaj otroci ne učé samo za spomin, ampak tudi za um in serce. Po spraševanju iz kersanskega nauka nastopi g. podučitelj Cvek, ki uči v prvem razredu, in prav gladko so mu brali in številili mali šolarčki. Za

tem pa začne spraševati verli g. učenik A. Vavken, kteremu se je že na obrazu bralo, kako zelo mu je pri sercu ljuba mladost; in res, to se je tudi pri vseh naukih, posebno pa pri obdelovanji berilnih sostavkov prav živo pokazalo. Učenci in učenke so tako lepo brali in berila razkladali, da jih bi bil človek dolgo dolgo poslušal; posebno pa je bilo poslušavcem všeč, ko so otroci jeli prav modro pripovedovati, kako se listi, javne pisma, gospodarski listi i. t. d. sostavljajo in spisujejo. Marsikteri oče si je mislil, ko bi se bil pač on kdaj kaj takega učil, koliko lažje bi bil ravnal svoje opravila in priteženge tega sveta. Res, dobra šola je naj večji zaklad v srenji, ki daje naj lepše obresti. — Po ustmeni skušnji bila je zopet druga skušnja, namreč pevska skušnja, kjer je vsa šola kakor iz enega gerla pela naj lepše pesmi, ki jih je g. učenik s fisharmoniko in s svojim čverstim glasom spremljal. Za tem so se delile šolske darila, kterih so domači g. fajmošter prav obilo preskerbeli. Tako se je končalo lepo šolsko spraševanje, pri kterim bi bil jaz rad vidil, da bi bil še marsikteri učitelj in drugi gospod, kteri pravi, da se dan danes pri starših in mladosti nič ne opravi. Tu bi bil vidil in slišal, da dobra volja in pridnost vse premaga. V slovenskem zaznamku pridnosti in napredka učencev in učenk cerkljanske šole se je vidilo, da je ta čisto slovenska šola letos v vsakdanjimi v treh razredih in z nedeljskimi učenci štela 509 učencev in učenk. Odhajaje iz prijazne cerkljanske okolice sem verlim Cerkljanom serčno vošil, da bi jim Bog še dolgo dolgo ohranil tako dobro šolo in nje iskrene oskerbnike. — Drugi dan potem je bilo šolsko spraševanje v Smledniku, ravno nekako v sredi med Cerkljami in Ljubljano, tedaj zopet kakor voda na moj mlin. Ko prideva z g. cerkljanskim učenikom v smleško šolo, je bil že keršanski nauk sprašan, kar mi je bilo jako žal. Ravno je spraševal g. učenik M. Krek. Prav razumljivo in gladko so brali in govorili mali in večji učenci in učenke. Posebno priprave pa so se mi zdele naloge pri številkanji iz glave; tudi pisanje za poskušnjo je bilo prav prav čedno in pravilno. Ko so bili navadni nauki dokončani, povzame še besedo g. katehet Fr. Sajovec, in večje učence in učenke sprašuje pglavitne čerte iz občnega zemljopisja, kar pa so otroci tako stavno in gotovo odgovarjali, da smo se jim vsi čudili. Za tem se je spraševanje s petjem in z delitvijo daril dokončalo, ki je bilo oboje izverstno. Nekatere večje učenke so tako lepo in vbrano pele, da bi bile v marsikteri cerkvi že boljše pevke, kakor kake termaste hripavke, ki še tu pa tam ljudí pri molitvi nadlegovajo in motijo. Šolskih daril pa je bilo toliko, da je bilo skoro pol šole obdarovane, in to mislim, da na deželi ni napéno, ker z malo rečjo si včasí šola veliko veliko pridobi. Slovenski zaznamek učencev in učenk te čisto slovenske šole je kazal, da je imela 146 vsakdanjih, in 81 nedeljskih učencev in učenk. „Smleška šola napreduje“ so rekli verli rodoljub preč. g. kranjski dekan, in res je tako, in Bog ji daj, da bi neprenehoma krepko napredovala! — Še tisti večer sem bil že zopet v Ljubljani, in lej že zopet šolsko srečo! Na „Tovarševi“ mizi me je čakalo pismice, ki me je že za drugi dan zjutraj t. j. 26. pret. m.

vabilo k očitnemu šolskemu spraševanju na Igu blizu Ljubljane, in, nikar se mi nihče ne čudi! — drugi dan ob $\frac{1}{2}$ 10. uri sem bil že v izjanski lepi šoli, ktera je bila za ta veseli dan zunaj in znotraj s cveticami ovenčana. Ko pridejo g. kanonik in okrajni šolski ogleda, se prične spraševanje naj pred iz kersanskega nauka, iz kterege so otroci g. katehetu S. Pleničarju prav lepo in določno odgovarjali. Potem pride na versto g. podučitelj Fr. Govekar, ki uči v prvem razredu; veselo je bilo poslušati, kako pravilno so brali mali otroci, in kako dobro slovensko in razsodno so odgovarjali na obširne učenikove vprašanja od človeka, iz živalstva, sviloreje i. t. d. Za tem je stari g. učenik L. Ivančič spraševal svoje večje učence in učenke, kateri so, kar jih je bilo, dobro znali svoje reči. Konec spraševanja pa so vsi učenci in učenke zapeli nekaj prav mičnih pesmic, ktere jih je verli g. Govekar naučil. Naj milše pa se je storilo poslušavcem (iz med katerih je bilo tudi nekaj kmečkih), ko je mali deček stopil iz klopi in se vsem v. č. g. g. prednikom, poslušavcem in učenikom lepo zahvalil, da so tako lepo razveselili otroke, jim toliko dobrega storili i. t. d. Preč. g. povernik so potem mladini prav spodbudno na serce govorili. Zaznamek pridnosti in napredka učencev in učenk te šole je bil v prvem razredu slovenski z 80., v drugem razredu pa nemški s 77. vsakdanjimi učenci in učenkami.

Toliko, ljubi bravci, sem vam rad povedal od svojega potovanja — o lepih šolskih spraševanjih na deželi, iz katerih lahko vidite in sodite, da šola prav dobro izhaja povsod, kjer duhovni gospodje in šolski učeniki z je dinjeni delajo za njo. Bog daj, da bi pri vseh šolah veljalo slavno vodilo: „Viribus unitis“.

A. Praprotnik.

Novice.

Na Igu 29. pret. m. — Dragi bratje in tovariši! Ko bote te verstice brali, bom jaz že daleč proč od mile slovenske zemlje, od drage domovine svoje, daleč proč od vas, predragi bratje in sodelavci! Nadjal sem se sicer, da bom tudi jaz bival pri vas, v sredi slovenskega sveta in z vami delal za omiko milega našega naroda; ali, „človek obrača, Bog pa oberne“. Lepe sanje od srečne prihodnosti so, žalibog! za zdaj le še same sanje, in ni mi odločen tudi naj manjši kotiček v svoji mili domovini. Osoda, ali pa, kakor mislim, previdnost božja me pelje iz ljube domačije zdaj v daljni nemški Gradec. Bog večni vé, kdaj in kako bom zopet vidil lepo slovensko zemljo. Leto za letom pride, in še hitrejše zgine v prečudno večnost. Časi se spreminjajo in narodi se tudi spreminjajo z njimi. Vse napreduje; tudi naš mili jezik se od dne do dne bolje razvija, in ljudska omika se čversto širi: „Naša reč slovenska živo klije! Bog nam pa tudi ohrani vse blagoserčne podpornike naše slovenske reči, in jim daj potrebnih pripomočkov in obilno dušne kreposti, da bodo vse zadržke naše omike krepko premagovali. Bog pa tudi vas, mile brate in bivše sodelavce moje,

ohrani zdravoumne in krepke in vnete za vse pravo. Bog vas ohrani kakor blage dušne očete naše nadepolne mladine. Ostanite vedno v mislih in občutkih, v govorjenji in djanji, z dušo in s telesom dobri in pošteni slovenski učitelji! Vam je izročeno naj dražje blago narodovo, — v vaših rokah je prihodnost narodova. Vi ste začetek, korenina občne domače omike. Kakoršno seme bote sejali, taki sad vam bo rodila prihodnost naše mladine. Bodite pridni delavci v vinogradu gospódovem, ne pa najemniki, katerim ni mar ne prava omika, ne sreča narodova. Ne služite le zgolj zavoljo dohodkov, ampak zavoljo višjega, lepšega namena; in če vam nehvaležni svet vašega truda in dela tudi ne plačuje tako, kakor zaslužite, ne obupajte zavoljo tega; če vas ta ali uni nasprotnik zavida, in na zadnje še s preklinjanjem in opravljanjem plačuje, ne vstrašite se, temuč toliko bolj se deržite svojih svetih dolžnosti, ter mislite, da en človek, da tudi vsa soseska ni še ves narod slovenski. Mi ne služimo le eni osebi, ampak vsemu narodu.

Ti pa, mili „Učiteljski Tovarš“ ostani, kakor do zdaj, tudi v prihodnje pravi zvesti tovarš in svetovavec ne le mojim slovenskim bratom in bivšim sodelavcem, ampak tudi meni še. — Ne pozabi lepega slovenskega gesla: naprej! Bodi tako marljiv in krepk, kakor do zdaj. — Pred tremi leti si zagledal beli dan kakor šibek, pa nadepolni mladenec, in kmali si nam pokazal, da v resnici hočeš biti, kar si obljubil — krepki, čversti korenjak in modri, za vse pravo in dobro vneti mož in zvesti tovarš vsem slovenskim učiteljem. Bodi nam zvest, ne zapusti nas nikoli in nikjer! Osoda me žene sicer daleč proč od tvoje zibeli, toda bom ti vedno zvest prijatelj. Bodi tudi ti meni zvest in obiskuj me pogosto v mojem novem stanisču. Z Bogom! *)

Arg. Drag. Slavoljub – Pugelj,
bivši grajski učitelj.

Iz Ljubljane. Naznanja se, da bo **22. in 23. t. m. konzistorno spraševanje** za nastopne učenike, kateri naj poprej pri svojem okrajnem šolskem ogledništvu opravijo postavno spraševanje, in potem **22. t. m.** zjutraj ob 8. uri pridejo v konzistorno pisarnico v Ljubljani.

— Iz povabil k očitnim šolskim spraševanjem in razredeb učencev, kar smo še letos vidili in zvedili, naznanimo dalje to le:

Glavna šola v Ipavi je dala letos na svitlo posnemanja vredno letno sporočilo, v katerem se nahaja 1) besedica staršem ipavskim po dokončanem šolskem letu 1863; 2) šolske oznanila, ktere kažejo, da so v tej šoli učili zraven g. vodja še en g. katehet, trije g. g. učenci in en uč. pomočnik; 3) pregled posamnih nauk in ur na teden in število učencev pové, da je imela ta šola letos vsakdanje mladosti 296, nedeljske pa 91; 4) očitne skušnje so bile 27. in 28., in 30. pret. m. je bila zahvalna sv. maša in ob 5. popoldne slovesna delitev šolskih daril; 5) napredek šolske mladosti. — 27. pret. m. je

*) Bog Vam daj srečo, blagi rodoljub! Podpirajte tudi na ptujem naš list.
Vredn.

bilo očitno šolsko spraševanje v Planini. Iz „Razredbe učencev in učenck“ se vidi, da ima ta šola dva razreda, v katerih je bilo 163, v nedeljski šoli pa 93 učencev in učenck. Tej razredbi je tudi pridjana lepa pesmica „Nedolžnost“. Ta dan je bilo tudi očitno šolsko spraševanje v Križah in v Naklem na Gorenskem. V prvi šoli je bilo 52, v drugi pa le 49 vsakdanjih učencev in učenck. — Zadnji dan pret. m. je bilo očitno šolsko spraševanje v Predasljih, kjer je bilo 160 vsakdanjih učencev in učenck. — 9. t. m. je bilo očitno šolsko spraševanje v glavni šoli v Černomlju, v kateri so učili z g. vodjem še trije gg. učitelji, vkup 86 ur na teden. Šolske mladosti je bilo v vsakdanji in nedeljski šoli 467. Povabilo in razredba učencev in učenck je čisto slovenska. — Iz „Pridnosti dečkov in deklic slovenske farne šole v Šmartnem pri Litii“ se vidi, da je bilo v treh razredih, v nedeljski in v ponavljavni šoli vkup 368 učencev in učenck. Nemški nauk se je učil v posebnem razredu. — „Razreditev učencev in učenck farne šole v Kamnigoricu“ kaže, da je bilo v tej šoli vsakdanjih in nedeljskih učencev in učenck 265. Učenke so se tudi podučevale v obertnjiskih delih. — V glavni šoli v Brežcah (Rann) je bilo vsakdanjih in nedeljskih učencev 232. Nemški letnik ima slovenske rodne imena in imena krajev po slovenski pisane. Pridjana mu je tudi slovenska cesarska pesem in sostavek, ki ga ima današnji „Tovarš“.

— 24. pret. m. je umrl v Tuhinju preč. gosp. Luka Dolinar, kateri nam je zložil veliko veliko cerkvenih pesem in napevov. Bog mu daj večni raj!

— Z veseljem naznanjamo, da je g. Fr. Gerkman, učenik v tukajšni normalki — da bi željam učiteljev na deželi vstregel — postavil nove slovenske lepopisne zglede za ljudske šole, kateri bodo v g. Blaznikovi tiskarnici lično natisnjeni, in se bodo dobivali že konec tekočega mesca pri g. Giontini-tu v Ljubljani, in sicer v zvezkih in tudi v posameznih polah. Cena jim bo, kolikor mogoče, majhina, in se bo pozneje naznanila.

Premembe v učiteljskem stanu.

V ljubljanski škofii. Za učenike so postavljeni g. g.: Jožef Čerin, šolski provizor v Komendi, Jožef Tuma, šolski provizor v Rádolici, Franc Praprotnik, poterjeni uč. pripravnik v Podbrezjah. Prestavljena sta g. g.: Janez Novak, šolski provizor v Čermošnicah, v Prečno, in Jakop Tavzes, učenik v Prečni, za šolskega provizorja v Čermošnice.

Naznanilo in prošnja. Tistim č. g. g. naročnikom, ki bi radi imeli oba dosadajna tečaja (I., II.) „Uč. Tovarša“, povemo, da se sedaj dobita popolna. Č. g. g. naročnike pa, ki še niso poslali naročnine za tekoče leto, prosimo, da bi nam jo plačali, ali saj naznanili, ali hočejo „Uč. Tovarša“ še, ali ne. Prosimo!

Založništvo

„Uč. Tovarša“.

S V. M A Š A.

Za dvospiev in orgle postavil Fr. Ser. Adamič.

Andante.

f Pred Bo-gom po-klek - ni - mo, *p* Po - vzdig-ni - mo ser-

f ce, V ne - be - sa zdaj po - šlji-mo *f* Vse mi-sli in že-

p lje! Ta dar pre-sve-te ma - še *f* Sprej - mi od nas, o

p Bog! Naj zbri - še gre-he *f* na - še, *p* Nas var - je vsih na-

f dlog! Naj zbri - še gre-he na - še, Nas var - je vsih na - dlog!